

VAKSALA KYRKSKOLA

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2.

Vaksala 3:1 och del av Brillinge 1:17, Vaksala socken,
Uppsala kommun, Uppsala län.

LENA SUNDIN

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3189

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Söschaktning i den sydöstra delen av undersökningsområdet.
Foto från sydöst.

ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

© Arkeologikonsult 2018

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

VAKSALA KYRKSALA

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2.

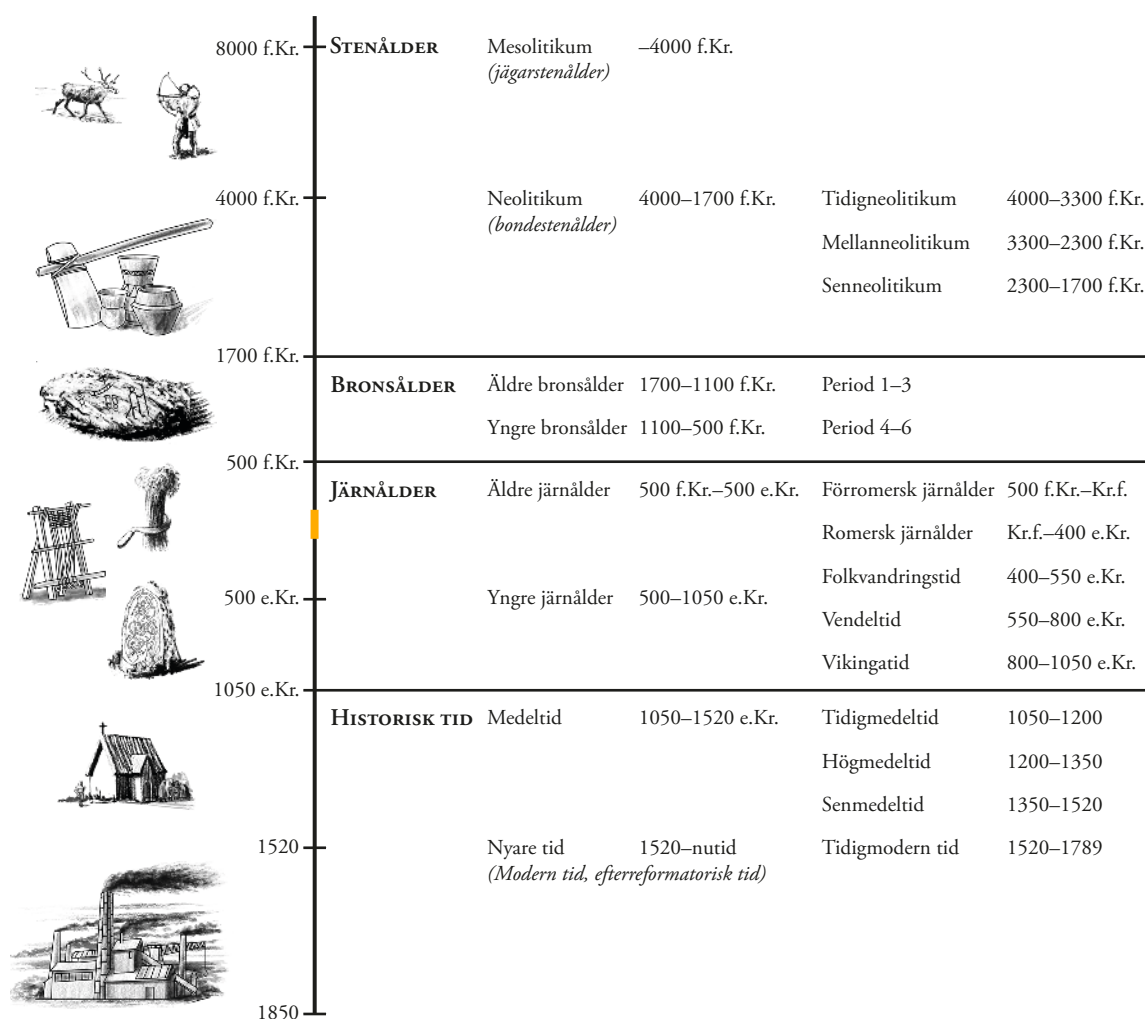
Vaksala 3:1 och del av Brillinge 1:17, Vaksala socken,
Uppsala kommun, Uppsala län.

LENA SUNDIN

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3189

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, t.ex. fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING	7
SYFTE.....	7
BAKGRUND.....	8
Utredningsområde	8
Topografi och fornlämningsmiljö.....	8
METOD OCH GENOMFÖRANDE	9
RESULTAT	11
Kart- och arkivanalys (etapp 1)	11
Fältinsats (etapp 2).....	13
Slutsats.....	16
REFERENSER	17
Litteratur	17
Kartor	17
Arkiv och databaser.....	17
Övrigt.....	17
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	18
BILAGOR	19
Bilaga 1. Schaktbeskrivning	19
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivning.....	20
Bilaga 3. Fyndtabell	21
Bilaga 4. ¹⁴ C-analys.....	22

Figur 1. Undersökningsområdet markerat på Terrängkartan, skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Under ett par dagar i juni 2018 utförde Arkeologikonsult en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 vid Vaksala kyrkskola strax nordöst om Uppsala. Undersökningen berörde fastigheterna Vaksala 3:1 samt delar av Brillinge 1:17. Utredningen genomfördes efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län med anledning av att Uppsala kommun Skolfastigheter AB planerar att renovera och bygga till den äldre kyrkskolan samt bygga en ny förskola och anslutande väg till denna.

Undersökningsområdet var beläget strax sydöst om Vaksala kyrka. Det var ca 8 000 m² stort och utgjordes av åkermark i sydöst och av Vaksala kyrkskolas skolgård i nordväst, vilken bestod av gräsmark beväxten med träd. Fornlämningsmiljön i närområdet är rik och har en lång kontinuitet. Här finns bland annat enstaka lösfynd från yngre stenålder och gravar och boplatser från mitten av bronsålder till yngre järnålder då en centralplats växer fram. Vaksala kyrka byggs under tidigmedeltid och norr om kyrkan finns en tingsplats belagd från 1400-talet.

Utredningen etapp 1 omfattade kart- och arkivstudier. Dessa visade att undersökningsområdet varit uppodlat mellan åtminstone 1640 och 1859. Kyrkskolan anlades 1872 i den nordvästra delen av undersökningsområdet medan den sydöstra delen fortsättningsvis nyttjades som odlingsmark.

Inom utredningen etapp 2 fältinventerades området för att se om fornlämningsindikationer var synliga ovan mark. Ingenting av antikvariskt intresse observerades i detta moment. Därefter avsöktes ytan med metalldetektor i sökstråk om 5–10 meter. Vid detekteringen påträffades ett nyckelhålsbeslag, en bit järnslag, hästkosömmar, spik och recent material i järn och aluminium. Därtill hittades två fragment av skaft till kritpipor vid undersökningen. Slutligen sökschaktades området med grävmaskin. Vid sökschaktningen påträffades en härd i den nordvästra delen av området. Fyllningen innehöll brända ben som inte kunde identifieras närmare samt obrända tänder från nöt. Härden daterades med ¹⁴C-analys till sen förromersk järnålder–tidig romersk järnålder (100 f.Kr.–70 e.Kr.).

INLEDNING

Arkeologikonsult har utfört en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 vid Vaksala kyrkskola inom fastigheterna Vaksala 3:1 samt del av Brillinge 1:17. Undersökningen skedde efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län (dnr 431-7645-17) och på uppdrag av Uppsala kommun. Orsaken till utredningen var att

Uppsala kommun Skolfastigheter AB har för avsikt att renovera och bygga till Vaksala kyrkskola samt att bygga en ny förskola och en anslutande väg till denna. Kyrkskolan ligger strax sydöst om Vaksala kyrka i Uppsalas nordöstra utkant (figur 1).

SYFTE

Syftet med den arkeologiska utredningen var att identifiera och preliminärt avgränsa eventuella fornlämningar inom undersökningsområdet. Resultatet

av utredningen ska ligga till grund för tillståndsprövning och vidare planering och beslut i ärendet.

BAKGRUND

Utredningsområde

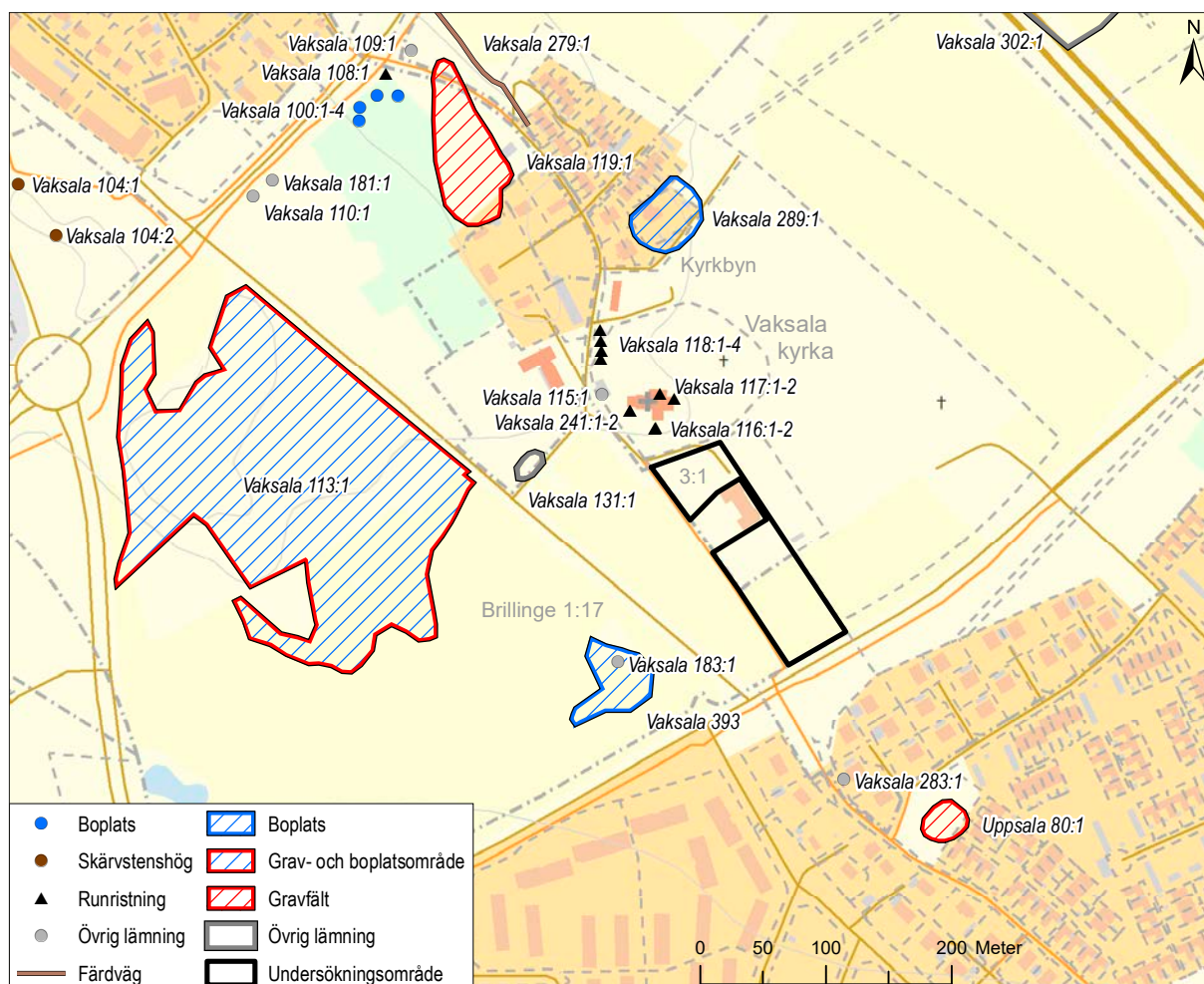
Utredningsområdet låg strax sydöst om Vaksala kyrka i Uppsalas nordöstra utkant. Området är beläget mellan 21 och 24 m.ö.h. och utgörs av åkermark i sydöst och av Vaksala kyrkskolas skolgård i nordväst, vilken består av gräsmark bevuxen med träd samt en jordkällare. Området runt kyrkbyn omgärdas till stora delar av bostadsbebyggelse. I söder ligger stadsdelen Årsta och i väster ligger stadsdelarna Sala backe och Gränby som båda är i en kraftig expansionsfas. I norr och i öster domineras landskapet av hag- och åkermark samt mindre skogspartier.

Området runt Vaksala kyrka är klassat som riksintresse för kulturmiljövården, då det rymmer omfattande fornlämningsmiljöer från bronsålder till

yngre järnålder med gravar- och boplatssområden samt runstenar. Även Vaksala kyrka med anor från 1100-talet, en tiondebod från 1400-talet samt prästgårdsbyggnader, skolor och sockenmagasin som tillhör kyrkbyn ingår i riksintresset (Riksintressen för kulturmiljövården, Riksantikvarieämbetet).

Topografi och fornlämningsmiljö

Vaksala socken är en del av Uppsalaslätten och domineras av ett flackt sprickdalslandskap där sprickorna är fyllda med lera och där områdena mellan sprickorna består av låga höjdryggar. Området är beläget relativt lågt med en högsta punkt om 30 m.ö.h. (Göthberg & Åberg 2007:317f). En första etablering av området skedde under äldre bronsålder. Då utgjordes bygden av ett skärgårdslandskap som

Figur 2. Undersökningsområdet med närliggande fornlämningsmiljöer (FMIS), markerade på Fastighetskartan. Skala 1:6 000.

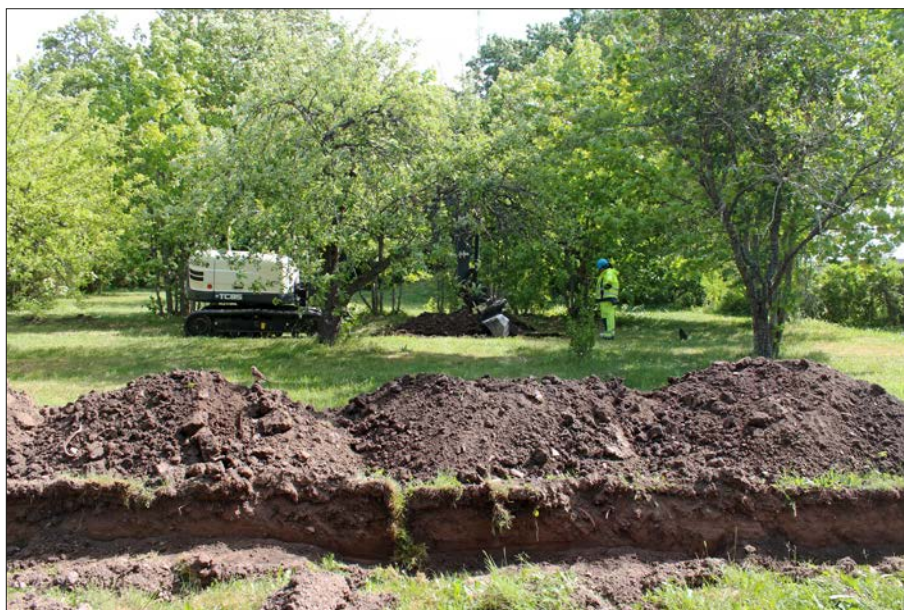
senare förvandlades till en sammanhängande halvö under mitten av bronsåldern (ibid. 322). Under äldre järnålder expanderade bebyggelsen i Vaksala socken och boplatserna låg relativt tätt och i varierande lägen i landskapet (ibid. 335). Under yngre järnålder växte en centralplats fram vilket indikeras av ett stort antal monumentala gravar och flertalet runstenar. Vid Vaksala kyrka har man hittat flertalet runstenar och runstensfragment i kyrkan och i kyrkogårdsmuren. Deras ursprungliga plats är dock okända men det stora antalet stenar kan tyda på att det funnits en äldre samlingsplats i närheten. Vaksala kyrka byggdes under 1100- och 1200-talet och utgjorde senare hundarets huvudkyrka. Nära kyrkan låg även häradets tingsplats som är belagd från 1400-talets början (ibid. 343f).

Vid Vaksala kyrka finns även en av Upplands största koncentration av skärvstenshögar (Vaksala 113:1). Fornlämningen består av ett grav- och boplatsområde från bronsålder till yngre järnålder och det har berörts av flera arkeologiska undersökningar (Lucas & Lucas 2013; Sundin 2015). Flera ensamliggande skärvstenshögar i närområdet vittnar om att boplatsområdet varit ännu större (Vaksala 100:1–4, 104:1–2 och 113:1). En av skärvstenshögarna undersöktes när man byggde en ny tillfartsväg till Vaksala kyrka på 1970-talet (Vaksala 113:1; Wexell 1994). Strax sydöst om det stora boplatsområdet är delar av en tillfällig lägerplats eller en mindre utnyttjad boplatstyta undersökt (Vaksala 393). Där hittades ett fåtal härdar i närheten av ett impediment samt ett litet antal spridda stolphål. Aktiviteterna daterades till bronsålder period III–IV samt romersk järnålder (Sundin 2015:14).

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Utredningen etapp 1 omfattade kart- och arkivstudier. Topografiska, geologiska och historiska kartor över området studerades i Lantmäteriets samling av digitala kartakter samt i Sveriges geologiska undersöknings kartgenerator (SGU). Relevanta kartor rektifierades och bearbetades i GIS i syfte att studera den historiska användningen av platsen. Därtill gjordes en genomgång av Fornminnesregistret

(FMIS) och lösfynd från Historiska museets föremålsdatabas (SHM) för att få en uppfattning om fornlämningsmiljön. Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA) besöktes för att kunna studera opublicerat material såsom fotografier, ritningar och skriftliga handlingar samt äldre arkeologiska rapporter. Riksantikvarieämbetes öppna arkiv (Samla) användes också för att hitta relevanta arkeologiska rapporter.

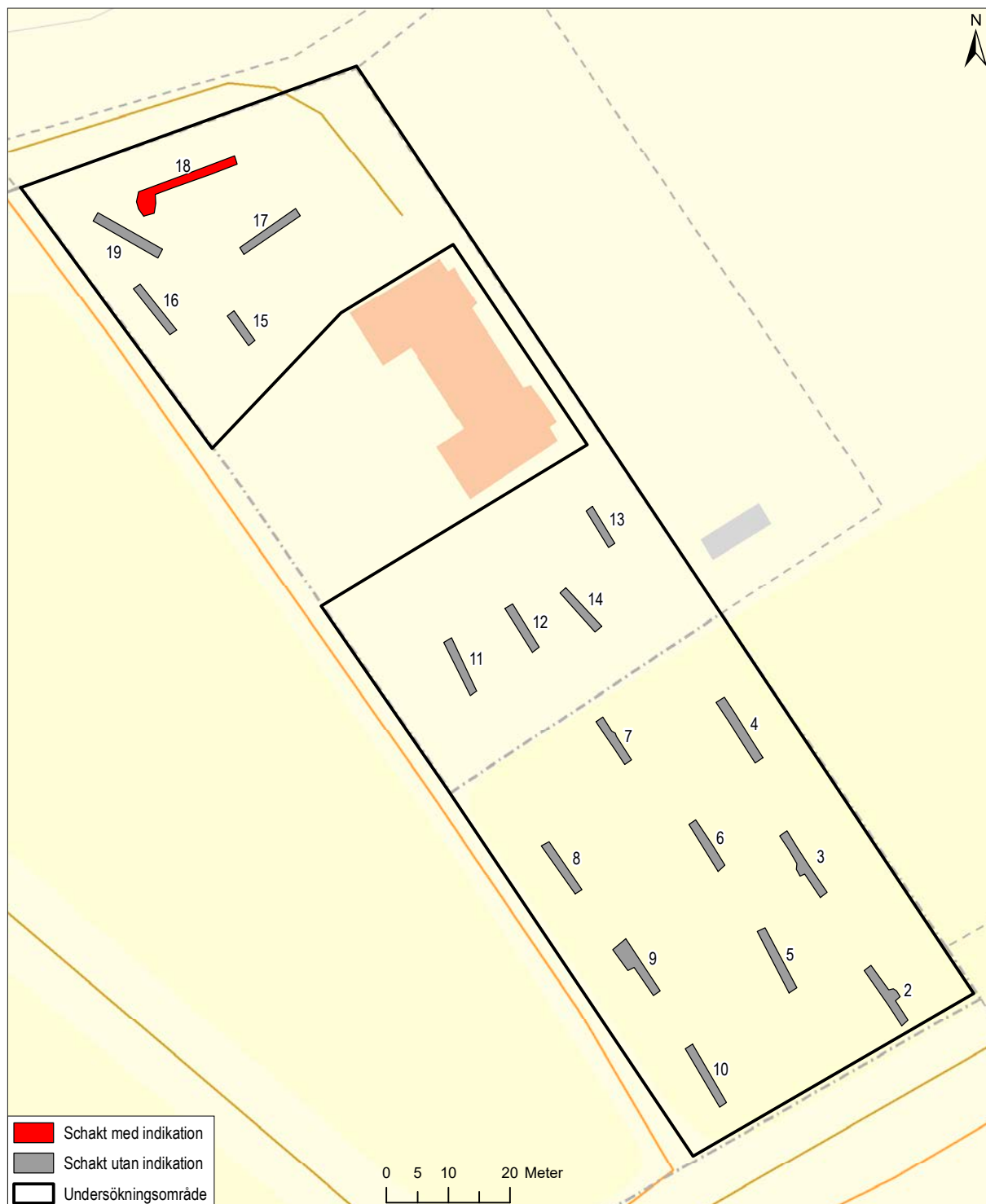

Figur 3. Sökschaktning i undersökningsområdet söder om skolbyggnaden. Foto från sydväst.

Slutligen gjordes en bildsökning i Digitalt museum för att hitta äldre fotografier från området.

Ettap 2 inleddes med en fältinventering av området för att se om fornlämningsindikationer var synliga ovan mark. Därefter avsöktes hela ytan med metall-

detektor i sökstråk med ca 5–10 meters mellanrum i syfte att ta fram ett underlag inför den fortsatta undersökningen samt att tillvarata eventuella fynd i matjorden. Vid detekteringen gjordes en diskriminering där endast ett av tre järnutslag kontrollerades medan samtliga utslag av övriga metaller undersöktes.

Figur 4. Schaktplan. Skala 1:1 000.

Därpå sökschaktades området med grävmaskin i syfte att fastställa förekomst av anläggningar eller kulturlager. Schakten var generellt mellan 8–12 meter långa och grävdes med enkel skopbredd (ca 1,2 m). Schakten förlades med 10–20 meters mellanrum. Maskingrävningen utfördes skiktvis ned till anläggningsnivå- eller kulturlagernivå alternativt opåverkad mark och kompletterades vid behov av handrensning. I samband med detta avsöktes matjorden skiktvis med metalldetektor i ett urval av schakten. Då anläggningar påträffades utvidgades schakten för att få fram anläggningarna i sin helhet. Schakten förlades jämnt över området i sydöst och där växtlighet, väg och byggnader tillät i den norra delen (se figur 4). Påträffade anläggningar sektionundersöktes för hand för att bestämma lämningarnas karaktär. För att kunna klargöra om påträffade objekt utgör fornlämning eller inte insamlades prov för vidare analyser och datering. Samtliga schakt

och anläggningar mättes in med RTK-GPS med en standardavvikelse på 0,02 m. De beskrevs skriftligen och ett urval fotograferades. Samtliga schakt lades igen i samband med fältarbetet. Inmätningar och övrigt dokumentationsmaterial fördes över i Arkeologikonsults GIS-baserade dokumentationssystem SiteWorks samt i ArcGIS för vidare analys och bearbetning. Påträffat benmaterial i anläggningar analyserades av osteolog. Makrofossilmaterial samlades in i en härd (112) och analyserades av arkeobotaniker. Här valdes material ut för ¹⁴C-analys vilket skickades till ICA-laboratoriet för analys.

Fynd som bedömdes kunna bidra till utredningens syfte mättes in med GPS och registrerades i SiteWorks efter typ, material och antal samt fotograferades. Övriga fynd återdeponerades på fyndplats. Efter rapportarbetets avslutande gallrades de tillvaratagna fynden.

RESULTAT

Kart- och arkivanalys (etapp 1)

Vaksala omnämns för första gången i skrift som ”Waxalle” under 1100-talets slut (DMS 1:2:134). Namnet har tolkats som ett bygdenamn där förleden anses innehålla växtlighet och efterledet betyder sluttning eller betesmark. Vaksala har senare gett namn till både häradet, kyrkan och socknen (Göthberg & Åberg 2007:334).

Genomgången av de historiska kartorna över trakten visar att undersökningsområdet varit uppodlat mellan åtminstone 1640 och 1859. Marken tillhörde då Vaksala prästgård. Den äldsta historiska kartan över området är en geometrisk avmätning för Prästgården från år 1640 (se figur 5). Rektifieringen av kartan är något missvisande – undersökningsområdet berör inte en tidigare utbredning av kyrkogården utan ligger längre åt sydöst. På nästa karta, en ägomätning för Prästgården från år 1709 (se figur 6), överensstämmer rektifieringen mer med verklighe-

ten. På denna karta visas en väg som löper längs med den västra sidan av undersökningsområdet. På 1640 års karta ser vi endast att det inte är åker inom den sträckningen men sannolikt är det samma väg som gestaltats. Vägen finns fortfarande kvar idag i form av en gång- och cykelväg.

Vid laga skifte 1859 övergick marken till Vaksala kyrkby. På den häradsekonomiska kartan från 1859–63 omnämns undersökningsområdet som ”Kyrkfjellen” vilket betyder ”en ängsteg, som särskilt tillhör någon och är belägen utom det egna ego-området.” (Rietz, Svenskt dialektlexikon).

Kyrkskolan anlades 1872 (se figur 7) i den nordvästra delen av undersökningsområdet medan den sydöstra delen fortsättningsvis nyttjades som odlingsmark. Inga lösfynd har noterats inom området. Det finns heller inga uppgifter om att några eventuella fornlämningar påträffats vid anläggandet av kyrkskolan.

Figur 5. Utsnitt ur geometrisk avmätning för Prästgården från år 1640. Skala 1:3 000.

Figur 6. Utsnitt ur ägomätning för Prästgården från år 1709. Skala 1: 3 000.

Figur 7. Vaksala kyrkskola 1971. Fotograf: Ola Ehn, Digitalt museum (DIA00975) (CC BY-NC-ND).

Fältinsats (etapp 2)

Inventering och metalldetektering

Vid fältinventeringen av undersökningsområdet observerades ingenting av antikvariskt intresse. Vid den inledande metalldetekteringen av matjorden i sydöst påträffades ett nyckelhålsbeslag, ett 20-tal spikar, varav de flesta var handsmidda, sentida slagg, en modern hästsko, ett par hästkosömmar samt recent material i järn och aluminium (figur 8). Nyckelhålsbeslaget

Figur 8. Ett urval av de fynd som hittades vid metalldetekteringen.

var av järn och oval till formen med något spetsiga kortsidor (figur 9). Beslaget har sannolikt suttit på en dörr och är svår att datera närmare. Storleken på nyckelhålet antyder dock att beslaget är sentida. Vid metalldetekteringen i samband med avbaningen hittades ytterligare spikar och någon enstaka hästs-

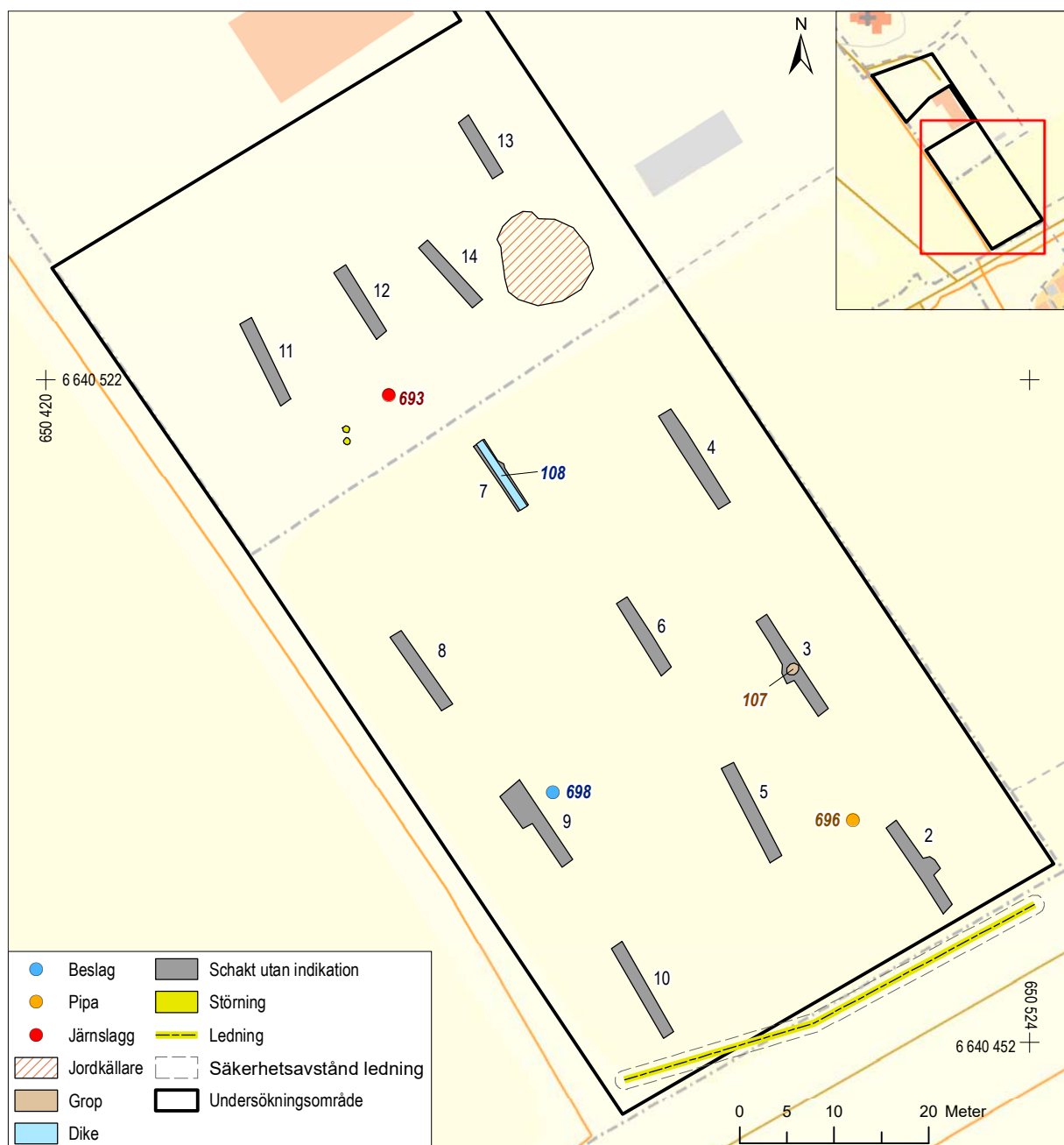
Figur 9. Nyckelhålsbeslag. Fyndnummer 1000:66:1. Skala 1:1.

kosöm i de fem första schakten. Vidare detektering nedprioriterades därför. Vid ytorna runt kyrkskolan i nordväst hittades vid den inledande detekteringen en bit järnslag men framförallt recent material i form av kapsyler och järnskrot. Därför detekterades endast de fem schakten längst i nordväst i samband med matjordsavbaningen. Vid undersökningen hittades även två fragment av skaft till kritpipor. En hittades i ploglagret i sydöst och en i matjorden i schakt 18. De saknar dekor och stämplor och kan därför inte dateras närmare men kritpipor förekommer generellt från 1600-talet och framåt. De påträffade fyndka-

tegorierna är vanligt förekommande i matjord som brukats under en längre tid och bedöms härröra från kontinuerlig gödsling med hushållsavfall från bebyggelse utanför utredningsområdet.

Sökschaktning

Utredningsområdets totala yta uppgick till ca 8000 m². Totalt grävdes 18 schakt om sammanlagt 272 m² vilket motsvarar ca 3,4 % av utredningsområdets areal. Vid åkerytan i sydöst fanns inga hinder för grävmaskinen och schakten kunde fördelas jämnt över området. Här påträffades vid sökschakt-

Figur 10. Schakt och anläggningar i den sydöstra delen av undersökningsområdet. Skala 1:700, översikt i skala 1:200.

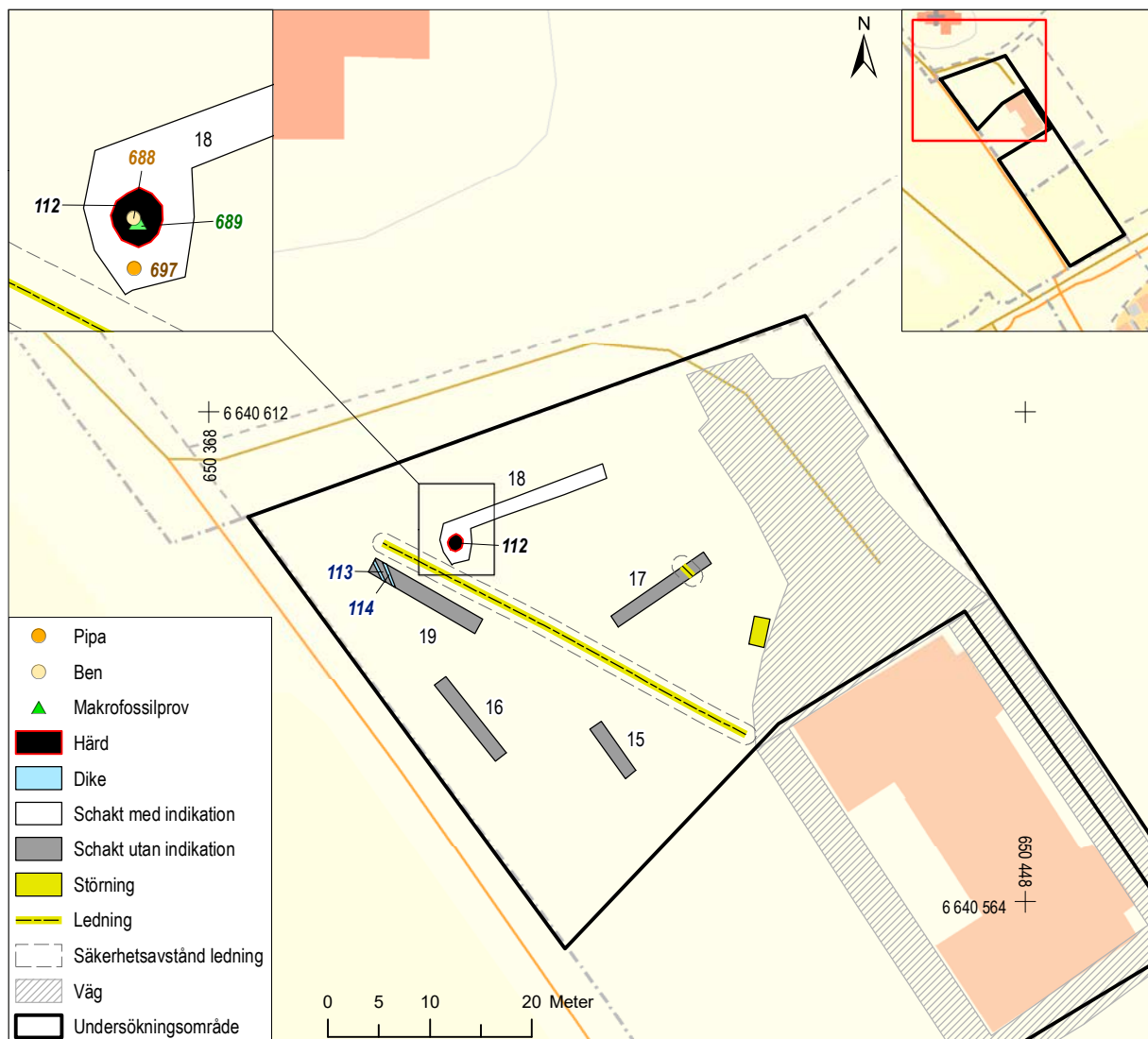
ningen en anläggning (se figur 10). Den sektionsundersöktes och visade sig vara en recent nedgrävning med fynd av tegel och porslin (107). Generellt var ploglaget väldigt lite kulturpåverkat med enstaka

Figur 11. Delar av undersökningsområdet söder om skolbyggnaden. Foto från söder.

tegelkross och obrända djurben. I ett av schakten (9) observerades en tunn lagerrest om ca 2x1 m som var gråare och innehöll enstaka obränt ben. Detta tolkades som ett äldre ploglager/matjordssvacka och bortogs med maskin. Vid ytan söder om skolbyggnaden fanns flertalet träd och buskar samt en jordkällare som försvårade framkomligheten för grävmaskinen (se figur 11). Schakten kunde ändå fördelas någorlunda jämnt över ytan. Matjorden här var mycket svagt kulturpåverkad och innehöll endast enstaka tegelkross. Inga anläggningar påträffades på denna yta.

Längst i nordväst, inom kyrkskolans gård, var stora delar av området svårtillgängligt för maskin p.g.a. ledningar, träd, häckar och hårdgjorda markytor såsom parkering och väg. Schakten förlades därför jämnt i de områden där grävmaskinen hade möjlighet att gräva. Då samtliga schakt utom ett var

Figur 13. Schakt i undersökningsområdets nordvästra del. Härden ligger i schaktet längst bort i bild. På bilden saknas schakt 19. Foto från söder.

tomma gjordes en bedömning att det inte behövdes schaktas i de hårdgjorda ytorna (figur 12, figur 13). I ytan längst i nordväst var matjorden djupare och något mer kulturpåverkad. Den innehöll mer tegelkross och enstaka kalkbruk. I ett av schakten påträffades en härd (112) som undersöktes till hälften (se figur 14). Härden var ca 1,5 m i diameter och 0,15 m djup. Vid ytan fanns rikligt med stora eldpåverkade stenar som delvis var skörbrända. Under stenpackningen följde ett lager med sot- och kol. I fyllningen hittades ett fåtal brända ben som inte kunde identifieras närmare samt obrända djurtänder från nöt. En arkeobotanisk analys gjordes på material från härden. Provet innehöll ingen förkolnad växtmakrofossil förutom träkol från björk och ek. För en ¹⁴C-analys valdes björk ut eftersom det har en lägre högsta egenålder jämfört med ek. Härden daterades till sen förromersk järnålder–tidigt romersk järnålder (100 f.Kr.–70 e.Kr., bilaga 4).

Figur 14. Härd 112 i profil. Foto från söder.

Slutsats

Resultaten från utredningen etapp 1 och 2 visar att undersökningsområdet varit uppodlat mellan åtminstone 1640–1859. Kyrkskolan byggdes 1872 i den nordvästra delen av området medan den sydöstra delen fortsättningsvis nyttjas som odlingsmark. Inga lösfynd har noterats inom området och det fanns heller inga uppgifter om att några fornlämningar påträffats vid anläggandet av kyrkskolan. Matjorden i området var sparsamt kulturpåverkad och fynden som hittades i denna härrör med största sannolikhet som äldst från 1700-talet och framåt, och utgör rester efter kontinuerlig gödning med hushållsavfall från bebyggelse utanför utredningsområdet. Inga tydliga spår från kyrkans verksamhet eller aktiviteter intill den väg som ses på 1600–1700-talskartorna påträffades.

En härd hittades i den nordvästra änden av undersökningsområdet vilken innehöll tänder från nöt samt ytterligare oidentifierade ben. Härden undersöktes och kunde dateras till sen förromersk järnålder–tidig romersk järnålder, och utgör således en fornlämning. I och med att schakten här placerades med ett avstånd på 10–12 meter bedöms fornlämningen som avgränsad till norra änden av utredningsområdet. Även om ytterligare enstaka härdar kan finnas i anslutning till den påträffade härden fanns inga indikationer på att en förhistorisk boplatz eller gravar finns inom utredningsområdet. Möjligen kan den påträffade härden vara spår efter en tillfällig lägerplats eller aktivitet likt Vaksala 393 som ligger ca 150 meter bort. Där påträffades sex härdar och ett litet antal spridda stolphål vid en förundersökning. Två av härdarna daterades till bronsålder period III–IV och romersk järnålder (Sundin 2015:16). En av härdarna är således samtida med den nu påträffade härden.

Eventuella vidare åtgärder beslutas av länsstyrelsen.

REFERENSER

Litteratur

GÖTHBERG, H. & ÅBERG, K. 2007. 'Vaksala och Danmark: bygder i skuggan av Gamla Uppsala'. I: Hjärthner-Holdar, E., Ranheden, H. & Seiler, A. (red.) *Land och samhälle i förändring: Uppländska bygder i ett långtidsperspektiv*: 317–348. Riksantikvarieämbetet UV GAL. Uppsala.

LUCAS, M. & LUCAS, R. 2013. *Arkeologisk förundersökning och särskild undersökning kring Vaksala prästgårds hage – från bronsåldersliv till venedeltidsdöd i Vaksalas centralbygd. Fornlämning 104, 113 & 322*. Upplandsmuseets rapporter 2013:31. Uppsala.

SUNDIN, L. 2015. *Bronsålder vid Vaksala Prästgårds-hage. Arkeologisk förundersökning av Vaksala 113:1 och Vaksala 183:1, Vaksala socken, Uppsala kommun, Uppsala län*. Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2829. Upplands Väsby.

WEXELL, A. 1994. *Prästgården: efterkontroll av skadad fornlämning: Uppland, Vaksala socken, Vaksala, Prästgården: skärvtenshög RAÅ 131*. Byrån för arkeologiska undersökningar, Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Kartor

B72-20:A5:44 48
Prästgården nr 1, Vaksala socken, Uppsala län.
Geometrisk avmätning 1640.
Lantmäteristyrelsens arkiv.

B72-20:1
Prästgården nr 1, Vaksala sn, Uppsala län.
Ägomätning 1709. Lantmäteristyrelsens arkiv.

03 VAK-149
Uppsala kommun, Uppsala län. Laga skifte, ägoutbyte 1859. Lantmäterimyndigheternas arkiv.

J112-84-7
Uppsala. Häradsekonomiska kartan 1859–1863.
Rikets allmänna kartverks arkiv.

Arkiv och databaser

FMIS, Digital databas för fornminnesinformation, Riksantikvarieämbetet.

Övrigt

Digitalt museum, Upplandsmuseet
Sökord: Vaksala kyrkskola
Bildbeteckning: DIA00975
Sökdatum: 2018-06-26

Rietz, J. E. Svenskt dialektlexikon: ordbok öfver svenska allmogespråket. Projekt Runeberg.
<http://runeberg.org/dialekt/0173.html>
Hämtat: 2018-09-25

Riksintressen för kulturmiljövården, Riksantikvarieämbetet
Uppsala län C, sidan 17
https://www.raa.se/app/uploads/2016/11/C_RIKSINTRESSEN.pdf
Hämtat: 2018-06-26

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3189
Länsstyrelsens diarienummer:	431-7645-17
Uppdragsgivare:	Uppsala kommun
Län:	Uppsala län
Landskap:	Uppland
Kommun:	Uppsala kommun
Socken:	Vaksala socknen
Fastighetsbeteckning:	Vaksala 3:1, del av Brillinge 1:17
Typ av undersökning:	Arkeologisk utredning etapp 1 och 2
Undersökningstid, fält:	18–19 juni 2018
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Projektledare/rapportansvarig:	Lena Sundin
Fältpersonal:	Amanda Jönsson, Lena Sundin
Maskinförare:	Bo Jansson, Bojab i Uppsala AB
Planer och layout:	Medea Nyström Huuva
Kvalitetssäkring:	Anders Bornfalk Back
Makrofossilanalys:	Stefan Gustavsson, Arkeologikonsult
Osteologisk analys:	Agneta Flood, Arkeologikonsult
¹⁴ C-analys:	International Chemical Analysis Inc. (ICA)
Fynd:	Fynd som tillvaratagits har gallrats efter registrering

BILAGA 1. SCHAKTBESKRIVNING

Nr	Objekt	Observationer	Area (m ²)	Djup, min (m)	Djup, max (m)
2	Schakt utan indikation	Ploglager 0,25–0,35 m. Brungrå lera. Enstaka småsten och tegelkross. Steril: rödbrun lera.	16,72	0,40	0,60
3	Schakt utan indikation	Ploglager 0,3–0,4 m. Brungrå siltig lera. Inslag av småsten, enstaka tegelkross. Steril: rödbrun lera. En anläggning i schaktet, RS 107, recent nedgrävning.	17,66	0,40	0,60
4	Schakt utan indikation	Ploglager 0,3–0,4 m. Brungrå siltig lera. Steril: rödbrun lera.	18,23	0,40	0,60
5	Schakt utan indikation	Ploglager 0,3–0,4 m. Brungrå siltig lera. Inslag av småsten. Steril: rödbrun flammig lera. En markfast sten.	16,34	0,40	0,50
6	Schakt utan indikation	Ploglager 0,3–0,35 m. Brungrå siltig lera. Steril: rödbrun-gråbrun flammig lera.	12,57	0,40	0,50
7	Schakt utan indikation	Ploglager 0,3–0,35 m. Brungrå siltig lera. Inslag av småsten och enstaka tegelkross. Fynd av flera recenta maskindelar i järn vid detekteringen. Centralt i schaktet var ett dike, AD 108. Steril: rödbrun lera.	11,34	0,45	0,55
8	Schakt utan indikation	Ploglager 0,3–0,35 m. Brungrå siltig lera. Steril: rödbrun-gråbrun flammig lera. Fynd av tre spikar och en hästkosöm vid metalldetekteringen.	12,99	0,40	0,50
9	Schakt utan indikation	Ploglager 0,3–0,35 m. Brungrå siltig lera. Steril: rödbrun-gråbrun flammig lera. Schaktet vidgades då ett mörkare stråk med mer sten och enstaka obränt ben framkom på ca 0,35 m djup. Visade sig vara en tunn lagerrest om 2x1 m. Möjligen rest av äldre odlingslager. Fynd av spik och hästkosömmar vid metalldetekteringen.	19,42	0,40	0,55
10	Schakt utan indikation	Ploglager 0,25–0,3 m. Brungrå siltig lera. Steril: rödbrun lera. Fynd av två spikar och en modern hästkosöm vid detekteringen.	15,08	0,35	0,40
11	Schakt utan indikation	Matjord 0,3–0,35 m. Grästorv. Därunder ljust brungrå siltig lera. Rikliga inslag av småsten. Enstaka tegelkross. Steril: rödbrun-ljusbrun lera. Två större markfasta stenar i strik ca 0,3x0,3 m.	12,98	0,40	0,50
12	Schakt utan indikation	Matjord 0,3–0,35 m. Ljust gråbrun siltig lera. Måttliga inslag av småsten. Enstaka tegelkross. Steril: rödbrun-ljusbrun lera. Fynd av en spik.	12,03		0,50
13	Schakt utan indikation	Matjord 0,3–0,35 m. Grästorv. Därunder ljust gråbrun siltig lera. Inslag av småsten. Enstaka tegelkross. Steril: ljusbrun-rödbrun lera.	9,21	0,50	0,55
14	Schakt utan indikation	Matjord 0,35 m. Grästorv. Därunder ljust gråbrun siltig lera. Inslag av småsten. Enstaka tegelkross. Steril: rödbrun-ljusbrun lera.	11,46	0,45	0,50
15	Schakt utan indikation	Matjord 0,3–0,4 m. Grästorv. Direkt därunder ett tunt lager med grus, ca 0,03 m djupt. Möjligen en äldre grusgång? Därunder gråbrun siltig lera med inslag av småsten. Enstaka tegelkross. Är ljusare och har mindre kulturpåverkan än övriga schakt i området. Liknar mer schakten i SO. Steril: ljust brun lera.	7,99	0,45	0,50
16	Schakt utan indikation	Matjord 0,5 m. Grästorv. Därunder brungrå siltig lera. Inslag av småsten. Inslag av tegelkross. Fynd av spik och rödgods från modern kruka. Vid 0,4 m djup var mer sten och fyllningen var lite gråare. Dock inget sot eller kol eller mer tegel än ovan. Möjligen en äldre odlingshorisont? Ca 0,05–0,1 m djupt. Därunder steril: brun-gråflammig lera.	12,88	0,55	0,70
17	Schakt utan indikation	Matjord 0,35–0,5 m. Grästorv. Därunder gråbrun siltig lera. Inslag av småsten och tegelkross. Fynd av modern hästsko. I öster stort av flertalet stora trädrötter. Ett par större markfasta stenar i strik 0,3x0,3 m. Steril Gråbrun-rödbrun lera. Ledning i gult plaströr påträffad.	14,69	0,30	0,50
18	Schakt med indikation	Matjord 0,4–0,5 m. Brungrå siltig lera. Inslag av småsten och tegelkross. Inslag av sot och kol nära härden som hittades i schaktet. Fynd av recent järnskrot och en del av en kritpipa. Steril: rödbrun-grå lera. Enstaka större markfasta stenar i strik 0,3x0,5 m. En hård i schaktet, BH 112.	31,50	0,50	0,70
19	Schakt utan indikation	Matjord 0,45–0,55 m. Grästorv. Därunder brungrå siltig lera. Inslag av sten och tegelkross. Enstaka kalkbruk. Steril: brun lera. Två stora markfasta block i schaktet. Två täckdiken påträffades i NV, AD 113 och AD 114.	18,82	0,55	0,75

BILAGA 2. ANLÄGGNINGSBESKRIVNING

Nr	Schakt	Objekt	Form i plan	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/ tjocklek (m)	Observationer	Fynd
107	3	Recent nedgrävning	Rundad	1,30	1,20	0,40	Rundad i plan. Otydlig nedgrävningsskant, något skålformad. Matjordslig fyllning av mörkt brungrå siltig lera, enstaka småsten.	Tegel och porslin
108	7	Modernt dike			0,80		Modernt dike med fyllning av brungrå lera med måttliga inslag av sten. Inslag av tegelkross. Enstaka större stenar nedgrävda i diket.	Tegel, maskindelar i järn, porslin.
112	18	Härd	Rundad	1,60	1,50	0,15	Rundad/lätt oval i plan. Syntes i ytan som en stenpackning med 0,05–0,25 m stora stenar, mestadels omkring 0,15–0,2 m. Stenarna är eld-påverkade och delvis skörbrända. Ställvis ligger stenarna i två skikt. Under stenpackningen följer ett 0,5–2 cm tjockt lager med sot och kol. I profil är anläggningen lätt skålformad. Centralt hittades brända ben och obrända djurtänder.	Brända och obrända ben (112:298).
113	19	Äldre dike			0,25		Äldre dike med fyllning av mörkbrun siltig lera med rikliga inslag av mindre natursten i strlk 0,05–0,10 m. Enstaka tegelkross. Låg parallellt med AD 114.	
114	19	Äldre dike			0,25		Äldre dike med fyllning av mörkbrun siltig lera med rikliga inslag av mindre natursten i strlk 0,05–0,10 m. Enstaka tegelkross. Låg parallellt med AD 113.	

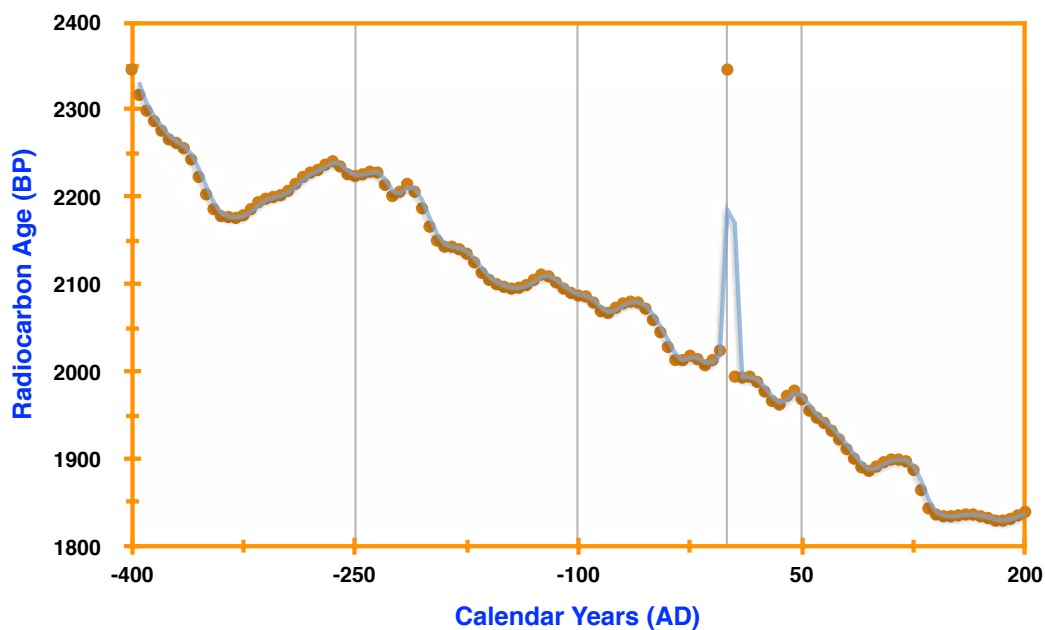
BILAGA 3. FYNDTABELL

Fyndnr	Objekt	Material	Antal	Antal fragment	Längd (mm)	Bredd (mm)	Diameter/tjocklek (mm)	Vikt (g)	Beskrivning	Medel-X	Medel-Y
112:298	Djurben	Ben							Osteologiskt analyserade: obrända tänder från nöt samt ett fåtal brända ben som inte kunde bestämmas närmare.		
1000:68:1	Pipa	Lera	1	1	18,00		0,06	1,20	Skaft utan dekor	650 505,32	6 640 475,47
1000:297:1	Pipa	Lera	1	1	31,00		0,08	2,30	Skaft utan dekor	650 392,09	6 640 597,72
1000:66:1	Beslag	Järn	1	1	59,00	41,00	0,03	14,70	Nyckelhålsbeslag. Oval med spetsiga kortsidor. Ingen dekor.	650 473,60	6 640 478,41
1000:234:1	Slagg	Järn	1	1	30,00	23,00	21,00	27,60	Fragment	650 456,26	6 640 520,36

BILAGA 4. ¹⁴C-ANALYS

International Chemical Analysis Inc. (ICA)

Date Received	July 09, 2018	Material Type	Charcoal
Date Reported	July 30, 2018	Pre-treatment	AAA
ICA ID	18C/0739	Conventional Age	2010 +/- 30 BP
Submitter ID	112:299	Calibrated Aged	Cal 100 BC - 70 AD

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3189